

5G-nätverk – femte generationens nätverk, som erbjuder hög hastighet, låg fördröjning och lämpar sig för tung användning, såsom videor och smart enheter.

ADOBE är ett amerikanskt teknikföretag som utvecklar allmänt använda programvaror för den kreativa branschen. Bland dessa är produkter som **Acrobat** (PDF-filer), **Photoshop** (bildbehandling) och **Premiere Pro** (videoredigering) mest kända.

HEMSKÄRM, STARTSKÄRM – den huvudsakliga skärmen på en digital enhet där de viktigaste funktionerna visas som små ikoner. Innan hemskärmen visas vanligtvis låsskärmen. Användaren kan själv ändra ikonernas ordning.

ANDROID – ett Linuxbaserat mobiloperativsystem utvecklat av Google, som används i många mobiltelefoner, bland annat Samsung, Nokia och OnePlus. Systemet inkluderar appbutiken Google Play, där användare kan ladda ner både kostnadsfria och betalda appar. Android är världens mest använda mobiloperativsystem.

Google köpte Android Inc. år 2005, presenterade Android och grundade samarbetsalliansen Open Handset Alliance år 2007. Den första Android-telefonen, HTC Dream, lanserades år 2008, vilket inledde Androids snabba spridning.

App – en applikation är ett digitalt program som installeras på en mobil enhet eller dator och som gör det möjligt för användaren att utföra olika uppgifter, såsom att sköta ärenden, kommunicera eller använda olika tjänster.

APP STORE – en appbutik där användaren kan bläddra bland och ladda ner olika applikationer till sin enhet. Utbudet omfattar både gratis och betalappar, såsom nyhetstjänster, spel, kartappar och bankapplikationer. Exempel på pålitliga appbutiker är App Store, Google Play och Microsoft Store.

Förutom appar kan man också köpa spel, filmer och annat digitalt innehåll i dessa butiker.

Apple är ett amerikanskt teknikföretag som är särskilt känt för sina iPhone-smarttelefoner, iPad-surfplattor, Mac-datorer och Apple Watch-smartklockor.

Apple utvecklar både hårdvaran och de operativsystem som används i företagets produkter, såsom iOS och macOS. Företaget erbjuder även tjänster som App Store, iCloud och Apple Music.

Apple är ett av världens mest välkända och inflytelserika teknikvarumärken

INSTÄLLNINGAR är en del av operativsystemet som gör det möjligt för användaren att anpassa enhetens funktioner och tjänster. Där kan man till exempel byta Wi-Fi-nätverk, hantera appar, ändra aviseringsinställningar och uppdatera enhetens programvara.

I Inställningar kan man också se vilken telefonmodell man har och vilket operativsystem som används på enheten.

BIOMETRISK IDENTIFIERING innebär att en enhet känner igen dig med hjälp av exempelvis ditt fingeravtryck eller ditt ansikte. Den används ofta för att låsa upp en telefon eller för att logga in utan lösenord.

Blogg – en webbplats där någon skriver inlägg om till exempel sina hobbyer, sin vardag eller ämnen som intresserar dem. En blogg kan också innehålla bilder och videor. Många läsare följer bloggar på samma sätt som tidningar. Personen som skriver blogginlägg kallas bloggare.

Bluetooth är en trådlös kommunikationsteknik som fungerar på några meters avstånd och möjliggör anslutning mellan enheter utan kablar. Den används i stor utsträckning i mobila enheter, datorer, bilar och olika tillbehör, såsom hörlurar och tangentbord. Bluetooth är enkel att använda och energieffektiv, vilket gör den till en populär anslutningsmetod i vardagen.

Bokmärke (bookmark) – är en webbläsarfunktion som används för att spara en webbsidas URL-adress för att kunna öppna sidan senare. På datorer och surfplattor visas bokmärken ofta i webbläsarens bokmärkesfält högst upp i fönstret; på mobila enheter finns de vanligtvis i webbläsarens meny eller inställningar. Bokmärken kan organiseras i mappar och ges beskrivande namn så att sidorna är lätta att hitta. Bokmärken sparas enligt användarens val, till skillnad från webbhistoriken, som är en kronologisk lista över besökta sidor.

Chatt (chat) – är en kommunikationstjänst i realtid där användare kan utbyta text-, röst-, bild-, video- och filmeddelanden. Den används i mobil- och webbapplikationer som t.ex. WhatsApp, Messenger och webbplatser livechattar. Chatt är ett snabbt och informellt sätt att kommunicera jämfört med e-post. Chattmeddelanden kan sparas på serverar, och lagrings- samt integritetspolicier varierande, beroende på tjänsteleverantören.

Chromecast – är en liten HDMI-dongel som tillverkas av Google och ansluts till en TV. Enheten tar emot media trådlöst och visar innehåll från en mobiltelefon, surfplatta eller dator på TV-skärmen. Vissa Chromecast-modeller har stöd för 4K och HDR samt en separat fjärrkontroll och ett eget användargränssnitt. Under de senaste åren har Google även börjat erbjuda Google TV-enheter som har ett inbyggt användargränssnitt, medan basmodellen fungerar utan eget gränssnitt. Installation och hantering sker via appen Google Home, och enheten kräver en fungerande Wi-Fi-anslutning.

Urklipp (clipboard) – är ett tillfälligt lagringsutrymme som tillhandahålls av operativsystemet, där kopierat eller klippt innehåll sparas för att senare kunna klistras in. I urklippet kan text, bilder eller filer lagras, och inklistring sker med kommandot Klistra in. Ofta ersätter en ny kopiering det tidigare innehållet, men i vissa system finns stöd för urklippshistorik eller flera objekt samtidigt. Innehållet i urklippet kan synkroniseras mellan olika enheter via olika tjänster, vilket innebär att man bör undvika att kopiera känslig information.

Cookie (kaka) – är en liten textfil som en webbplats sparar på användarens enhet. En kaka kan lagra information, såsom språkval, innehållet i en varukorg eller en inloggningsidentifierare, så att webbplatsen kan fungera på ett användaranpassat sätt. Kakor kan vara sessionsbaserade (raderas när webbläsaren stängs) eller permanenta (sparas under en längre tid). Tredjepartskakor används ofta för spårnings- och reklamändamål samt för att möjliggöra vissa funktioner i webbtjänster. Cookies kan hanteras via webbläsarens inställningar.

Följare (follower) – är en person eller ett konto som följer en annan användare på sociala medier. En följare kan se den följda användarens uppdateringar, såsom inlägg och berättelser, i sitt eget flöde. Att följa någon kan vara offentligt eller kräva godkännande om kontot är privat. En följare behöver inte nödvändigtvis känna personen personligen; det är ett sätt att ta del av innehåll eller följa uppdateringar från ett konto.

Typsnitt (font) – är utformningen av text som avgör hur bokstäver och siffror ser ut. Det finns olika typer av typsnitt, till exempel med seriffer (serif) och utan seriffer (sans-serif), samt dekorativa typsnitt och typsnitt som liknar handskrift. Valet av typsnitt påverkar textens läsbarhet och utseende, och det kan ändras i ordbehandlingsprogram, på webbplatser och i appar. Typsnitt kan också varieras genom storlek och tjocklek. Välj typsnitt utifrån användningsområde och läsbarhet.

Vidarebefordra (forward) – betyder att skicka ett meddelande eller e-post vidare till en annan person. Funktionen vidarebefordrar vanligtvis det ursprungliga meddelandets innehåll och bilagor till den nya mottagaren. Ofta kan du lägga till en egen kommentar innan du skickar vidare meddelandet eller ta bort delar av det. Kontrollera mottagare och bilagor innan du vidarebefordrar ett meddelande, så att du inte av misstag delar känslig information.

GDPR (General Data Protection Regulation) – är EU:s allmänna dataskyddsförordning som skyddar personuppgifter, ger registrerade personer rättigheter och ställer krav på företag och organisationer. GDPR reglerar insamling, behandling och lagring av personuppgifter inom EU. Förordningen ger individer rättigheter såsom rätt till tillgång, rättelse, dataportabilitet och radering (rätten att bli bortglömd). Personuppgiftsansvariga och personuppgiftsbiträden har skyldigheter, bland annat att säkerställa laglig behandling, transparens, uppgiftsminimering och informationssäkerhet samt vid behov utse ett dataskyddsombud. GDPR kan leda till sanktioner och böter som beslutas av tillsynsmyndigheter, och den gäller även aktörer utanför EU som behandlar personuppgifter om personer inom EU.

GIF-animation är ett filformat av typen GIF (Graphics Interchange Format) som ofta används för att lagra och spela upp korta animerade bilder. I praktiken består GIF-filer av en serie bilder som spelas upp automatiskt i en loop. De används flitigt i sociala medier och meddelandetjänster för att göra budskap mer levande och framhäva innehåll. GIF-filer är lätta och enkla att dela, vilket gör dem populära för snabb visuell kommunikation.

Googla – att söka information på internet med hjälp av en sökmotor, särskilt Google. Ordet är ett vardagligt verb som har etablerats i svenskan för att beskriva sökningar på nätet.

Google är ett amerikanskt teknikföretag som erbjuder internettjänster och produkter. Företaget är särskilt känt för sökmotorn Google, operativsystemet Android, karttjänsten Google Maps och e-posttjänsten Gmail. Google äger också videotjänsten YouTube samt flera andra digitala tjänster.

GPS (Global Positioning System) är ett globalt satellitnavigeringssystem som drivs av United States Space Force. Systemets kärna består av cirka 30 aktiva satelliter som kretsar runt jorden på ungefär 20 200 kilometers höjd och sänder signaler som gör det möjligt för en mottagare att beräkna sin position.

I vardagligt tal används termen GPS ofta för att beskriva all form av satellitbaserad positionering, även om det finns flera olika satellitnavigeringssystem. Fristående GPS-mottagare kan ge mer exakt positionsbestämning än smarttelefoner.

Skadlig programvara (malware) – ett datorprogram eller en kodsnudd som avsiktligt har utformats för att störa, skada eller utnyttja ett datasystem, dess data eller dess användare. Vanliga typer av skadlig programvara är virus, maskar, trojaner, utpressningsprogram (ransomware) och spionprogram (spyware).

Skadlig programvara kan till exempel radera eller kryptera filer, stjäla information, öppna en obehörig fjärranslutning eller använda en enhet som en del av ett botnät. Den sprids ofta via e-postbilagor, skadliga länkar, nedladdade filer eller genom att utnyttja säkerhetsbrister i system och programvara.

Hackare – en person som tar sig in i, undersöker eller modifierar datornätverk, datasystem eller den information som finns i dem. Hackning kan vara olaglig och skadlig (t.ex. dataintrång eller överbelastningsattacker) eller tillåten och nyttig (t.ex. säkerhetstestning).

Vita hatt-hackare (white hat hackers) söker efter sårbarheter i system och hjälper till att åtgärda dem, medan svarta hatt-hackare (black hat hackers) utnyttjar säkerhetsbrister för egna syften.

Sökmotor – en webbtjänst som används för att söka efter och hitta information på internet.

Användaren skriver in ett sökord eller en sökfras, och sökmotorn använder indexering, webbcrawlare (spindlar) och algoritmer för att hitta, organisera och visa relevanta webbsidor, bilder och annat innehåll som sökresultat.

Vilka resultat som visas påverkas bland annat av sökordet, sidans innehåll, sidans trovärdighet, användarens geografiska plats och personanpassning. Kända sökmotorer är Google, Bing (Microsoft), Yahoo, Ask.com, den kinesiska Baidu, den ryska Yandex samt den integritetsfokuserade DuckDuckGo.

Hashtag eller ämnestagg (fyrkantstecken) – en markering som används i sociala medier och som börjar med tecknet # följt av ett ord eller en fras utan mellanslag, till exempel #digiträning.

Innehåll som märks med en hashtag grupperas tillsammans med andra inlägg som använder samma tagg. På så sätt kan personer som är intresserade av ett visst ämne enkelt hitta relaterade inlägg och diskussioner. Hashtags används ofta för att kategorisera innehåll, följa trender och öka synligheten för publikationer på sociala medier.

HDMI-anslutning (High-Definition Multimedia Interface) – en digital anslutningsstandard som används för att överföra bild och ljud mellan olika enheter med en enda kabel.

Med en HDMI-anslutning kan man överföra högupplöst video och flerkanaligt ljud (t.ex. 4K, HDR och 5.1-/7.1-ljud). Standarden stöder även tilläggsfunktioner som CEC-styrning, ARC/eARC för ljudreturkanal samt Ethernet-anslutning i vissa versioner.

HDMI-portar finns vanligtvis på tv-apparater, datorer, bildskärmar, spelkonsoler och AV-receivrar. Kontakterna finns i olika storlekar; den vanligaste är typ A (fullstor HDMI), men det finns även mini-HDMI (typ C) och micro-HDMI (typ D).

Kabelns kvalitet och längd kan påverka signalens räckvidd och stabilitet.

Hotspot (mobil hotspot) – en funktion i en mobiltelefon eller annan mobil enhet som gör det möjligt att dela enhetens mobildataanslutning (t.ex. 4G eller 5G) med andra enheter, vanligtvis via ett Wi-Fi-nätverk, men även genom USB-delning (USB-tethering) eller Bluetooth-delning (Bluetooth-tethering).

När hotspot-funktionen aktiveras skapar enheten ett litet trådlöst nätverk som en bärbar dator, surfplatta eller en annan telefon kan ansluta till för att få tillgång till internet. Funktionen är användbar när det saknas ett vanligt Wi-Fi-nätverk eller när internetanslutning behövs på resande fot.

HTTP (Hypertext Transfer Protocol) – ett protokoll på applikationslagret som används för dataöverföring mellan webbläsare och servrar. Det fungerar enligt en klient-server-modell: webbläsaren (klienten) skickar en begäran till servern, och servern svarar med den begärda resursen eller ett felmeddelande.

HTTP är ett tillståndslöst (stateless) protokoll, vilket innebär att servern inte automatiskt sparar information om tidigare förfrågningar. Tillstånd kan dock läggas till med hjälp av exempelvis kakor (cookies).

En HTTP-anslutning kan skyddas med TLS-kryptering. Då används en HTTPS-adress, vilket gör kommunikationen säkrare. Det finns flera versioner av protokollet, bland annat HTTP/1.1, HTTP/2 och HTTP/3.

ICE (In Case of Emergency) betyder ”i händelse av nödsituation”. En ICE-kontakt är en betrodd kontaktperson vars telefonnummer du sparar i din mobil för nödsituationer, så att räddningspersonal eller andra hjälpare snabbt kan kontakta personen vid behov.

Lägg in ICE-kontaktens uppgifter i telefonens kontaktlista med ett tydligt namn, till exempel ICE – make/maka, ICE – sambo eller ICE – vårdnadshavare till barn. Detta gör det lättare för andra att hitta rätt kontaktperson om en nödsituation uppstår.

Skärmbild (screenshot) – en sparad bild av det som visas på skärmen, eller en del av skärmen. Skärmbilden lagras i enhetens minne och kan användas för att dela information, dokumentera något eller visa innehållet vid ett senare tillfälle.

En skärmbild är i sig inte farlig. Det är dock viktigt att vara medveten om att den kan innehålla personlig eller känslig information som kan spridas om bilden delas med andra.

Användarkonto – ett personligt konto som skapas när du registrerar dig för en onlinetjänst. Med hjälp av ett användarnamn och ett lösenord kan du logga in på tjänsten och använda dess funktioner.

Ett användarkonto är inte detsamma som ett bankkonto. Som användarnamn kan man ofta använda ett smeknamn (alias) eller en e-postadress. Genom kontot kan du hantera dina egna inställningar, ditt innehåll och dina behörigheter i tjänsten.

Användarnamn (username) – ett namn eller en identifierare som används för att logga in på en tjänst och som du anger när du registrerar dig. Det används tillsammans med ett lösenord för att identifiera dig i tjänsten.

Ett användarnamn kan vara en e-postadress eller ett annat namn som du själv väljer. För att skydda din integritet och öka säkerheten rekommenderas det att använda olika användarnamn i olika tjänster när det är möjligt.

Operativsystem – den grundläggande programvaran i en enhet som styr hårdvaran och tillhandahåller en miljö där program och appar kan fungera. Operativsystemet ansvarar bland annat för minneshantering, filsystem, drivrutiner och användargränssnitt.

Utan ett operativsystem kan program och appar inte använda telefonens, surfplattans eller datorns resurser. Operativsystemet fungerar som en länk mellan hårdvaran och de program som användaren kör.

Exempel på operativsystem är Windows, macOS, Linux, Android, iOS och Chrome OS.

Flygplansläge – en inställning på en mobiltelefon eller annan mobil enhet som stänger av alla trådlösa anslutningar, såsom mobilnät, Wi-Fi och Bluetooth. På så sätt kan enheten användas utan nätverksanslutningar.

Även när flygplansläget är aktiverat kan många andra funktioner fortfarande användas, till exempel offline-appar, musik, bilder, kamera och sparade dokument. På vissa enheter kan Wi-Fi och Bluetooth aktiveras manuellt igen utan att flygplansläget stängs av.

Inloggning (login, sign in) – processen där du identifierar dig i en onlinetjänst med användarnamn och lösenord för att tjänsten ska känna igen dig och ge dig tillgång till dina egna uppgifter och funktioner.

Registrering är ett separat steg där kontot skapas för första gången. Efter användning är det viktigt att logga ut, särskilt på delade enheter, för att skydda din information och förhindra obehörig åtkomst.

Snabel-a (@) – ett skrivtecken som används bland annat i e-postadresser för att skilja användarnamnet från domännamnet, till exempel namn@exempel.com.

Tecknet används också i sociala medier för att nämna eller tagga användare.

Mobil – avser en bärbar enhet, till exempel en smarttelefon eller surfplatta. I bredare bemärkelse räknas även bärbara datorer och smartklockor som mobila enheter.

Mobila enheter är utformade för att användas på språng och har trådlösa anslutningsmöjligheter, såsom mobilnät, Wi-Fi och Bluetooth.

Mobildata – ett sätt att använda internet på en mobiltelefon eller surfplatta utan ett wifi-nätverk. När mobildata är aktiverat ansluter enheten till internet via mobilabonnemanget, och högst upp på skärmen visas en symbol som till exempel 3G, 4G eller 5G.

I Finland har de flesta mobilabonnemang obegränsad datatrafik, vilket skiljer sig från många andra länder där man betalar separat för datatrafik eller endast har en begränsad datamängd.

Mobilbetalning – att betala med mobiltelefonen.

Mobilcertifikat – Mobilcertifikat är en elektronisk metod för identifiering där en persons identitet bekräftas digitalt. Det fungerar som en elektronisk underskrift och har samma säkerhetsnivå som bankkoder.

Tjänsten erbjuds som en tilläggstjänst av mobiloperatörerna Elisa, Telia och DNA. Identifieringen som finns på telefonens SIM-kort aktiveras via den egna operatörens webbplats. Tjänsten är avgiftsbelagd och månadsavgiften varierar mellan operatörerna.

Mobilcertifikat passar särskilt bra för personer som inte använder bankkoder.

Modem, modemsticka – en enhet som används för att få en internetanslutning till hemmet eller någon annan lokal. Många modem har också en inbyggd router som delar internetanslutningen mellan olika enheter. Det finns flera typer av modem, till exempel kabelmodem, DSL-modem, 4G-modem och 5G-modem.

Det finns också en liten trådlös modemsticka som ansluts till en USB-port. Den fungerar som ett modem och ger internetanslutning utan någon fast installation.

Nätet, internet – ett världsomfattande nätverk som består av många sammanlänkade datornätverk. När du använder en dator, mobiltelefon eller surfplatta på nätet är du ansluten till internet.

Webbläsare (browser) – med hjälp av en webbläsare kan man besöka webbplatser på en dator, mobiltelefon eller surfplatta. En webbläsare är ett program som används för att öppna webbtjänster och webbplatser.

I Finland är de vanligaste webbläsarna Chrome (utvecklad av Google), Safari (för Apples enheter), Firefox (en webbläsare med öppen källkod som utvecklas av Mozilla) och Edge (Microsofts webbläsare).

Internetanslutning, dataanslutning – när en mobiltelefon eller surfplatta har en dataanslutning kan enheten ansluta till internet. Anslutningen kan ske antingen via mobildata eller genom att ansluta till ett trådlöst nätverk, till exempel wifi. Båda sätten gör det möjligt att använda internet på en mobil enhet.

NFC – en trådlös teknik för kommunikation på korta avstånd som gör det möjligt för enheter att utbyta information när de befinner sig mycket nära varandra. Den används till exempel i mobiltelefoner och för kontaktlösa betalningar med bankkort. Förkortningen kommer från engelskans Near Field Communication.

Adressfält – när du skickar ett e-postmeddelande skriver du mottagarens e-postadress i det avsedda adressfältet. De flesta e-posttjänster har tre olika adressfält:

Till (To) – de huvudsakliga mottagarna av meddelandet.

Kopia (Cc) – mottagare som får en kopia av meddelandet.

Hemlig kopia (Bcc) – mottagare som får en dold kopia av meddelandet och vars e-postadresser inte är synliga för de övriga mottagarna.

Med hjälp av dessa adressfält kan du styra vem som ser meddelandet och vem som får det för kännedom.

Adressfält, adressrad – adressraden är den del av webbläsaren där webbsidans adress visas. Den kan finnas högst upp eller längst ned på skärmen. I adressraden kan du också skriva ett sökord eller en webbadress och öppna sidan genom att trycka på Enter på datorn eller välja pilen eller knappen Gå på en mobil enhet.

Om en lås symbol visas bredvid adressen är anslutningen mellan enheten och webbplatsen krypterad. Lås symbolen berättar däremot inte om webbplatsen i övrigt är pålitlig.

Brandvägg (firewall) – ett program eller en enhet som skyddar en dator eller annan smart enhet genom att förhindra obehörig åtkomst via nätverket. Den övervakar nätverkstrafiken och stoppar anslutningar som inte är tillåtna.

En brandvägg kan också finnas i enhetens lokala nätverk, vilket gör att utomstående inte kan komma åt enhetens information.

Bankkoder, nätbankskoder – personliga koder som används för att logga in i nätbanken, mobilbanken och många andra elektroniska tjänster. De ingår i bankens grundläggande tjänster och du får dem från din egen bank.

Bankkoder används för stark autentisering, vilket innebär att de motsvarar en elektronisk underskrift och på ett tillförlitligt sätt bekräftar din identitet.

PDF, PDF-fil – ett filformat som känns igen på filändelsen .pdf. En PDF-fil ser likadan ut på alla enheter och i alla operativsystem, och innehållet går vanligtvis inte att redigera. Däremot går det ofta att kopiera text från filen.

För att öppna en PDF-fil behövs ett läsprogram, som finns förinstallerat på de flesta datorer och mobila enheter.

Förkortningen PDF kommer från engelskans Portable Document Format.

Hemlig kopia (BCC) – i e-post.

BCC-fältet används för att skicka en hemlig kopia av ett e-postmeddelande. När du lägger till en mottagare i detta fält kan de övriga mottagarna inte se personens e-postadress. Den som får en hemlig kopia kan inte heller se vilka andra mottagare som har lagts till i BCC-fältet.

Genväg – en ikon som visas på enhetens startskärm eller på datorns skrivbord och som gör det möjligt att snabbt öppna program eller filer som du använder ofta. Du kan själv lägga till eller ta bort genvägar efter behov. Begreppet används främst för datorer, medan man på mobiltelefoner och surfplattor oftare talar om appikoner eller programikoner.

Kortkommando (snabbkommando) – en tangent eller tangentkombination som gör det möjligt att utföra funktioner på datorn snabbare än via menyerna. På en Windows-dator kan du till exempel kopiera text eller ett markerat område genom att först markera det och sedan trycka på tangenterna Ctrl + C samtidigt. Det kopierade innehållet klistras in på en ny plats med kommandot Ctrl + V.

Molntjänst, molnet – är en onlinetjänst som lagrar användarens filer på tjänsteleverantörens servrar. På så sätt behövs inget stort lagringsutrymme på den egna enheten.

Kända molntjänster är till exempel Dropbox, Google Drive, Microsoft OneDrive och Apple iCloud. De erbjuder vanligtvis en viss mängd kostnadsfritt lagringsutrymme, och mer utrymme kan köpas mot en månadsavgift.

I en vidare bemärkelse syftar ”molnet” på all data som lagras på tjänsteleverantörens servrar. Till exempel Gmail och Instagram är molnbaserade tjänster.

PIN-kod, pinkod – en personlig sifferkod som används som ett lösenord för att låsa upp en enhet eller för att identifiera sig i en tjänst. Den består vanligtvis av 4–6 siffror. Förkortningen PIN kommer från engelskans Personal Identification Number.

Podcast – en digital programserie, vanligtvis i ljudformat, som kan lyssnas på med en mobiltelefon eller dator. Man kan prenumerera på och ladda ner den till sin egen enhet, så att nya avsnitt automatiskt blir tillgängliga att lyssna på.

Podcaster finns i många olika former och innehåller samtal, intervjuer och andra ljudprogram om en mängd olika ämnen.

Popupfönster – ett litet fönster som öppnas automatiskt på en webbsida. Det kan till exempel innehålla annonser, ytterligare information eller en utökad vy av sidan. Om du vill kan du blockera popupfönster i webbläsarens inställningar, men du kan också tillåta enskilda popupfönster vid behov.

Att posta – betyder att publicera ett meddelande, en bild, en video eller annat innehåll på en webbplats eller i en social medietjänst. När du postar gör du innehållet synligt för andra, så att de kan se och dela det.

Prepaid-abonnemang – ett mobil- eller dataabonnemang som betalas i förskott. Det är enkelt och kostnadsfritt att skaffa och innehåller ett SIM-kort med ett eget telefonnummer. Saldo kan fyllas på vid behov, till exempel genom en påfyllning via internet.

Ett prepaid-nummer förblir aktivt endast om det används eller laddas på regelbundet, vanligtvis var 6:e–12:e månad. Annars blir numret tillgängligt för någon annan att använda.

Ett prepaid-abonnemang kan också köpas utan att man lämnar personuppgifter, även om polisen har föreslagit att registrering skall bli obligatoriskt.

Uppdatering, uppdatera – aktuellt webbinnehåll, programvara eller en app som förbättras eller korrigeras. I den digitala miljön uppdateras program och appar kontinuerligt, både på grund av den tekniska utvecklingen och för att förbättra säkerheten.

Du kan själv bestämma hur dina enheter ska hantera uppdateringar, till exempel genom att tillåta automatiska uppdateringar.

QR-kod – en tvådimensionell kod som består av punkter och linjer och innehåller information. Den kan läsas med mobiltelefonens kamera, en separat QR-kodsläsare eller en app som är avsedd för detta. När man skannar en QR-kod öppnas till exempel en webbsida, en biljett eller annat digitalt innehåll. Namnet QR kommer från engelskans Quick Response Code.

Router, wifi-router, trådlös åtkomstpunkt – delar en fast internetanslutning mellan flera enheter. I hemmet sker detta vanligtvis trådlöst, det vill säga med hjälp av radiovågor. Routern skapar hemmets trådlösa nätverk, som mobiltelefoner, datorer och andra enheter kan ansluta till.

Reseta, reset – betyder att återställa en enhet eller återställa den till ursprungsläget. Med en återställning kan enheten återställas till fabriksinställningarna, vilket innebär att alla egna inställningar och ofta även sparade data raderas. Därefter återgår enheten till det skick den var i när den köptes.

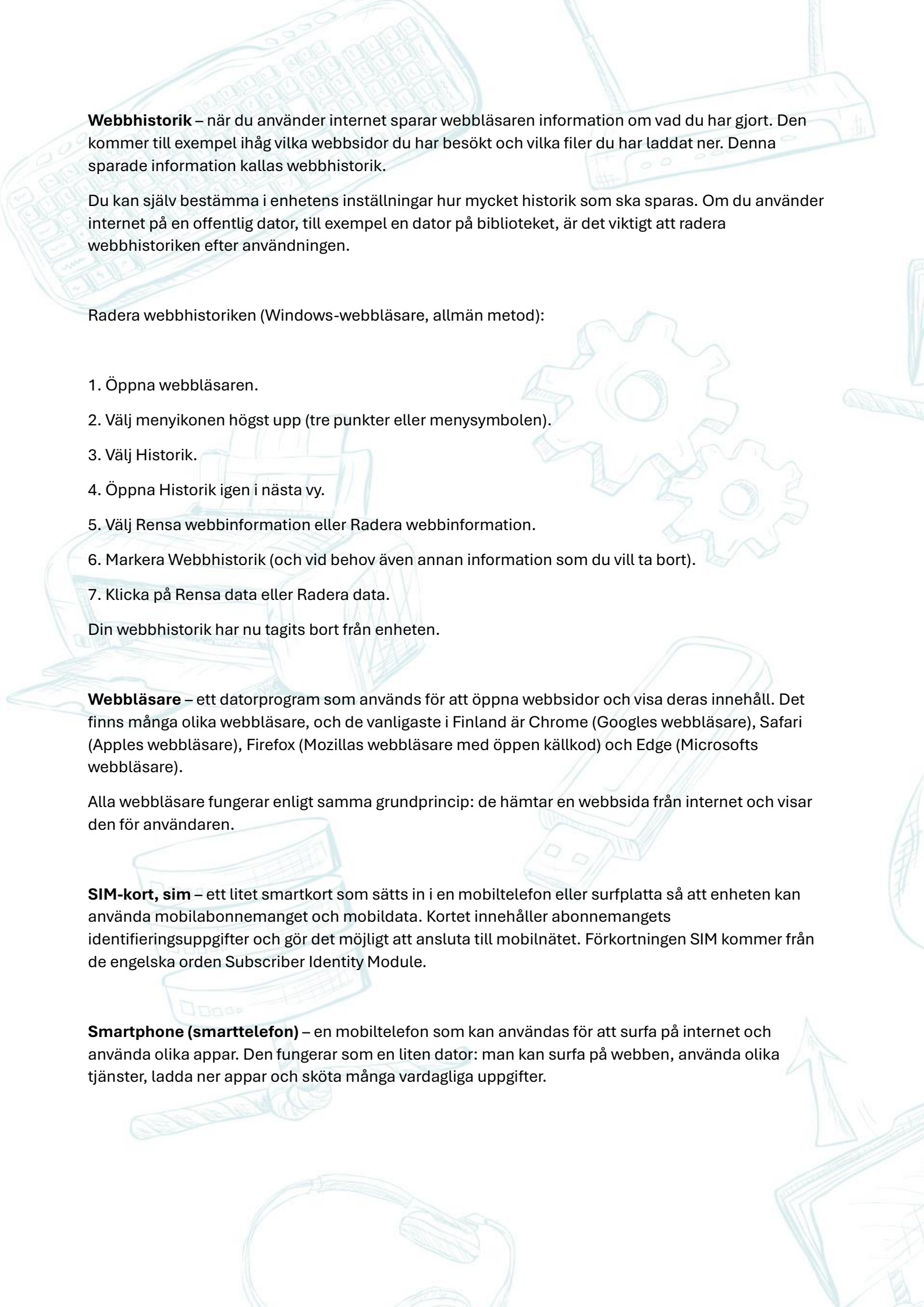
Filutforskaren – ett verktyg på datorn som gör det möjligt att visa och organisera enhetens innehåll. Den fungerar som en innehållsförteckning för datorn där du kan se hårddiskar, mappar och filer.

På Windows-datorer hittar du Filutforskaren via Windows-knappen längst ned till vänster på skärmen. På Mac-datorer används i stället Finder, som visar och hanterar alla filer och mappar enligt samma princip.

Roaming – innebär att en mobiltelefon eller annan mobil enhet använder en annan operatörs nät än den egna, i praktiken när man befinner sig utomlands eller i gränsområden.

Inom EU kostar samtal och sms lika mycket som i hemlandet. Användning av mobildata kan dock, beroende på mobilabonnemanget, bli avgiftsbelagd om man överskrider en viss datagräns.

Utanför EU kan kostnaderna för samtal och mobildata med ett finländskt mobilabonnemang vara betydligt högre. Därför är det bra att hålla koll på användningen.

Webbhistorik – när du använder internet sparar webbläsaren information om vad du har gjort. Den kommer till exempel ihåg vilka webbsidor du har besökt och vilka filer du har laddat ner. Denna sparade information kallas webbhistorik.

Du kan själv bestämma i enhetens inställningar hur mycket historik som ska sparas. Om du använder internet på en offentlig dator, till exempel en dator på biblioteket, är det viktigt att radera webbhistoriken efter användningen.

Radera webbhistoriken (Windows-webbläsare, allmän metod):

1. Öppna webbläsaren.
2. Välj menyikonen högst upp (tre punkter eller menysymbolen).
3. Välj Historik.
4. Öppna Historik igen i nästa vy.
5. Välj Rensa webbinformation eller Radera webbinformation.
6. Markera Webbhistorik (och vid behov även annan information som du vill ta bort).
7. Klicka på Rensa data eller Radera data.

Din webbhistorik har nu tagits bort från enheten.

Webbläsare – ett datorprogram som används för att öppna webbsidor och visa deras innehåll. Det finns många olika webbläsare, och de vanligaste i Finland är Chrome (Googles webbläsare), Safari (Apples webbläsare), Firefox (Mozillas webbläsare med öppen källkod) och Edge (Microsofts webbläsare).

Alla webbläsare fungerar enligt samma grundprincip: de hämtar en webbsida från internet och visar den för användaren.

SIM-kort, sim – ett litet smartkort som sätts in i en mobiltelefon eller surfplatta så att enheten kan använda mobilabonnemanget och mobildata. Kortet innehåller abonnemangets identifieringsuppgifter och gör det möjligt att ansluta till mobilnätet. Förkortningen SIM kommer från de engelska orden Subscriber Identity Module.

Smartphone (smarttelefon) – en mobiltelefon som kan användas för att surfa på internet och använda olika appar. Den fungerar som en liten dator: man kan surfa på webben, använda olika tjänster, ladda ner appar och sköta många vardagliga uppgifter.

SMS, textmeddelande – ett sätt att skicka ett kort meddelande från ett telefonnummer till ett annat. SMS blev vanligt under 1990-talet och förändrade användningen av mobiltelefoner på ett betydande sätt.

Textmeddelanden fungerar utan internetuppkoppling, till skillnad från WhatsApp, Facebook Messenger och andra snabbmeddelandetjänster. Även om appbaserade meddelandetjänster har minskat användningen av SMS fungerar SMS fortfarande på alla mobiltelefoner och finns vanligtvis förinstallerat i appen Meddelanden.

Förkortningen SMS kommer från engelskans Short Message Service.

Snapchat – en social medietjänst från det amerikanska företaget Snapchat. Ordet snap används både om själva tjänsten och om ett meddelande som skickas där. Snappar är vanligtvis bilder eller korta videor som bara visas för mottagaren en kort stund och sedan försvinner.

Sociala medier (social media) – en internetbaserad plattform där användare kan dela innehåll, följa varandra och kommunicera med varandra. Kända sociala medieplattformar är till exempel Facebook, X (tidigare Twitter), Instagram, Snapchat, YouTube och TikTok. De erbjuder olika sätt att publicera bilder, videor, inlägg och annat innehåll samt att delta i diskussioner.

Appbutik – en onlinetjänst där du kan ladda ner appar till din enhet, både gratis och mot betalning. Varje plattform har sin egen officiella appbutik: Google Play för Android-enheter, App Store för Apple-enheter och Microsoft Store för Windows-datorer.

I appbutikerna kan du också söka efter appar med hjälp av sökord och bläddra bland olika kategorier.

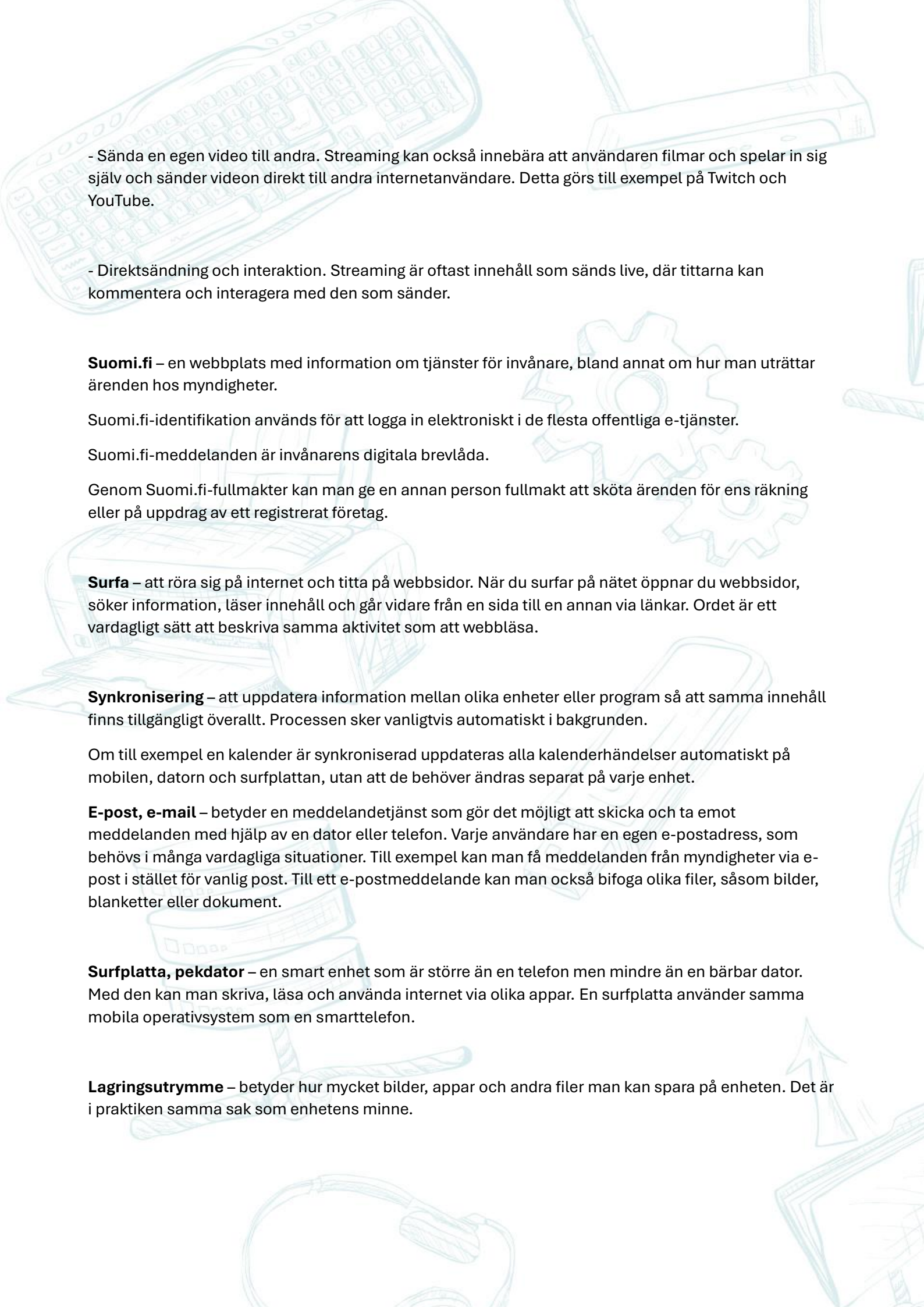
Spam (skräppost) – avser oönskade meddelanden som mottagaren inte vill ha, oftast i e-post. Vanligtvis handlar det om massutskick som är kopplade till reklam eller marknadsföring.

Du kan också börja få skräppost av misstag om du har lämnat ut din e-postadress, till exempel i tävlingar eller webbformulär som vidarebefordrar adresser till andra.

E-posttjänster kan vanligtvis identifiera och filtrera skräppost automatiskt. Du kan också "lära" dem genom att markera oönskade meddelanden som skräppost. Då kommer liknande meddelanden i fortsättningen att skickas direkt till skräppostmappen.

Streaming, direktsändning – kan betyda flera olika saker, men gemensamt för dem är att innehåll överförs via internet till andra användare eller till en annan enhet.

- Visa innehåll på en annan skärm. Bilden eller ljudet från en mobiltelefon eller surfplatta kan visas på en annan enhet, till exempel en tv. Då fungerar mobilen som en fjärrkontroll, medan den egentliga tekniken finns i en extern enhet, till exempel en Chromecast eller Apple TV. Detta kallas också casting eller, i vardagligt tal, att spegla skärmen.

- Sända en egen video till andra. Streaming kan också innebära att användaren filmar och spelar in sig själv och sänder videon direkt till andra internetanvändare. Detta görs till exempel på Twitch och YouTube.

- Direktsändning och interaktion. Streaming är oftast innehåll som sänds live, där tittarna kan kommentera och interagera med den som sänder.

Suomi.fi – en webbplats med information om tjänster för invånare, bland annat om hur man utreättar ärenden hos myndigheter.

Suomi.fi-identifikation används för att logga in elektroniskt i de flesta offentliga e-tjänster.

Suomi.fi-meddelanden är invånarens digitala brevlåda.

Genom Suomi.fi-fullmakter kan man ge en annan person fullmakt att sköta ärenden för ens räkning eller på uppdrag av ett registrerat företag.

Surfa – att röra sig på internet och titta på webbsidor. När du surfar på nätet öppnar du webbsidor, söker information, läser innehåll och går vidare från en sida till en annan via länkar. Ordet är ett vardagligt sätt att beskriva samma aktivitet som att webbläsa.

Synkronisering – att uppdatera information mellan olika enheter eller program så att samma innehåll finns tillgängligt överallt. Processen sker vanligtvis automatiskt i bakgrunden.

Om till exempel en kalender är synkroniserad uppdateras alla kalenderhändelser automatiskt på mobilen, datorn och surfplattan, utan att de behöver ändras separat på varje enhet.

E-post, e-mail – betyder en meddelandetjänst som gör det möjligt att skicka och ta emot meddelanden med hjälp av en dator eller telefon. Varje användare har en egen e-postadress, som behövs i många vardagliga situationer. Till exempel kan man få meddelanden från myndigheter via e-post i stället för vanlig post. Till ett e-postmeddelande kan man också bifoga olika filer, såsom bilder, blanketter eller dokument.

Surfplatta, pekdator – en smart enhet som är större än en telefon men mindre än en bärbar dator. Med den kan man skriva, läsa och använda internet via olika appar. En surfplatta använder samma mobila operativsystem som en smarttelefon.

Lagringsutrymme – betyder hur mycket bilder, appar och andra filer man kan spara på enheten. Det är i praktiken samma sak som enhetens minne.

Husanslutning – en internetanslutning som kommer till hela huset och delas mellan alla lägenheter. De boende får tillgång till bredband till en gemensam månadsavgift, som vanligtvis betalas tillsammans med bostadsavgiften.

Dator – en enhet som kan användas för många olika digitala saker: surfa på internet, installera program och ansluta olika tillbehör. Med hjälp av en dator kan man också använda en wifi-router eller en accesspunkt.

Datorns skärm – en panel längst ner på skrivbordet där ikoner för program och andra viktiga funktioner visas.

Ordbehandlingsprogram – ett verktyg som man kan använda för att skriva, formatera och spara text. Vanliga ordbehandlingsprogram är Microsoft Word, LibreOffice Writer, Google Docs och Apple Pages.

Trollning – provokation på internet där man skriver meddelanden på ett sätt som väcker känslor och reaktioner. Syftet är att påverka andras tankar och diskussioner. Numera kan trollning också innebära att man medvetet försöker påverka människors åsikter genom sociala medier.

Chatta – ordet kommer från det engelska ordet ”chat”. Att chatta innebär att prata med andra på internet genom att skicka meddelanden eller prata via video.

Youtuber – en innehållsskapare som publicerar videor på YouTube på sin egen kanal. Verbet ”youtuba” beskriver denna aktivitet.

Basstation – en del av nätverket som ansluter telefonen via radiosignal. Alla telefoner är hela tiden anslutna till någon basstation.

Autentisering – en process där användaren bevisar sin identitet på internet. Stark autentisering görs med bankkoder, mobilcertifikat eller medborgarcertifikat. Mindre stark autentisering bygger på användarnamn och lösenord.

Skrivbord – datorns huvudskärm, där man hittar viktiga ikoner och verktyg för att starta program.

USB-minne, minnessticka – ett bärbart lagringsmedium som ansluts till datorns USB-port. Man kan kopiera filer till USB-minnet och sedan överföra dem tillbaka till datorn. När USB-minnet är anslutet visas det som en ikon i Utforskaren eller Finder.

Meny ikon (hamburgermeny) – en ikon med tre linjer eller punkter som finns i många webbläsare. Genom ikonen öppnas en meny där man kan ändra inställningar eller se sidans innehåll.

Fiberoptik – en kabel som överför information i form av ljus. Det är ett av de bästa sätten att överföra data snabbt och utan störningar. Ett fibernät dras till huset och därifrån vidare till varje lägenhet.

Säkerhetskopiering – ett sätt att skydda viktiga filer genom att kopiera dem till en annan plats, till exempel till molnet eller en extern hårddisk. Kopian finns kvar även om original filen skulle skadas.

Webbtjänst – en tjänst som fungerar på internet, till exempel rådgivning, snabbmeddelanden eller tidsbokning. Tjänsten tillhandahålls av en aktör som erbjuder den till medborgare eller kunder.

Videosamtal – en kontakt där människor kan prata med varandra och se varandra via video. Två personer eller en större grupp kan delta i samtalet. Videosamtal kan bland annat göras med hjälp av WhatsApp, Messenger, Hangouts och FaceTime.

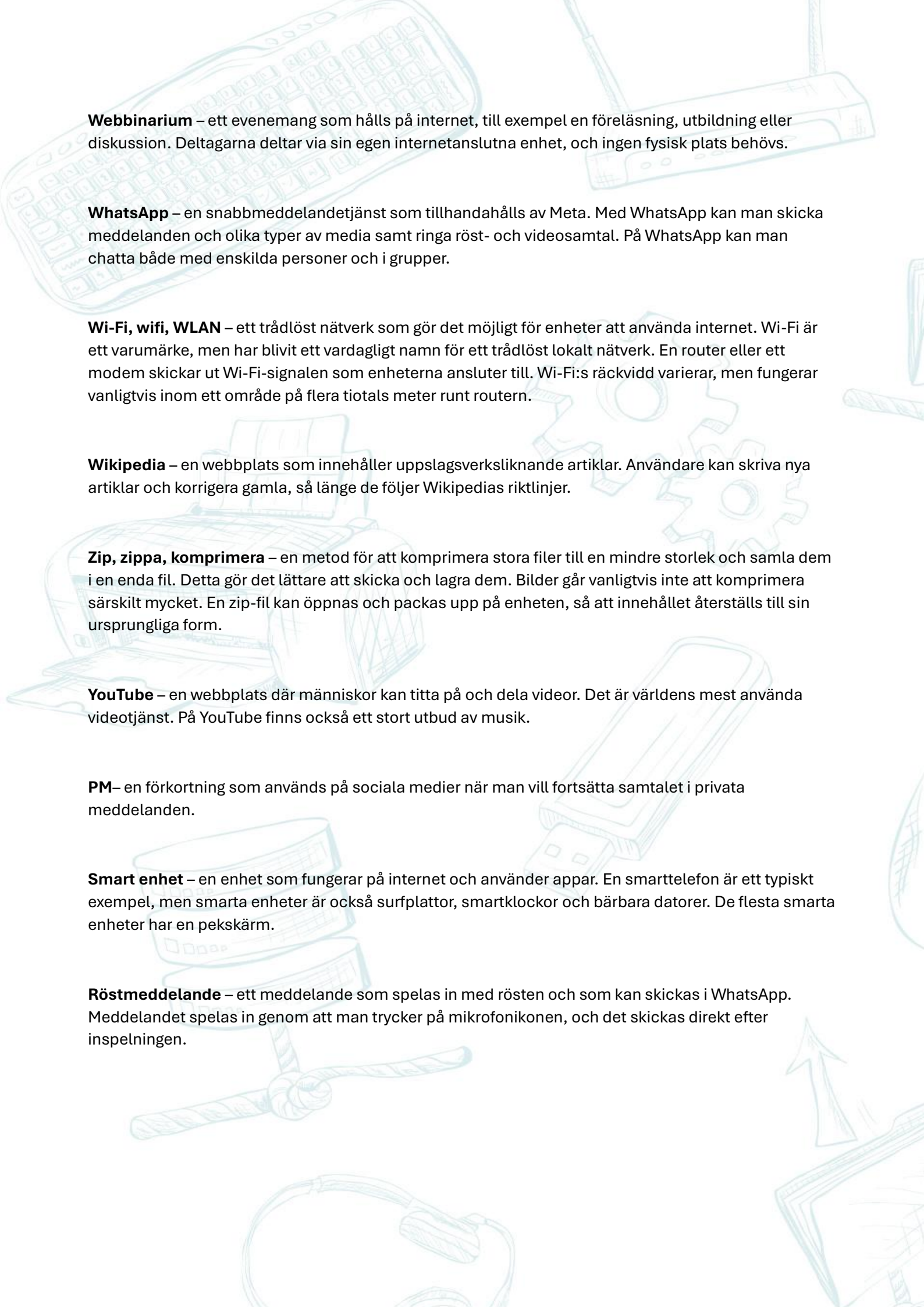
Virtuell valuta, kryptovaluta – elektroniska pengar som använder blockkedjeteknik för att verifiera information. Med kryptovaluta kan man överföra värde direkt från en person till en annan utan mellanhänder. Det finns tusentals kryptovalutor, och bitcoin är det mest kända exemplet.

Vlogg – en video som fungerar ungefär som en blogg. Den publiceras till exempel på YouTube. Vloggare gör ofta videor i dagboksform där de berättar om sitt liv eller sina tankar.

VR, virtuell verklighet – en datorgenererad miljö där användaren kan röra sig och se sig omkring med hjälp av VR-glasögon. Den används bland annat i spel, utbildning och vid visning av fastigheter.

VPN – en skyddad nätverksanslutning som krypterar all data. Med hjälp av VPN kan man ändra sin synliga plats och dölja sin IP-adress. VPN gör det också möjligt att komma åt innehåll som är geografiskt begränsat. Tjänsten fungerar när man aktiverar anslutningen i inställningarna.

Cacheminne – ett minne där enheten lagrar information tillfälligt för att program ska fungera snabbare. I telefoner är detta RAM-minne, där till exempel webbläsarens sidor lagras. Genom att rensa cacheminnet frigörs utrymme snabbt.

Webbinarium – ett evenemang som hålls på internet, till exempel en föreläsning, utbildning eller diskussion. Deltagarna deltar via sin egen internetanslutna enhet, och ingen fysisk plats behövs.

WhatsApp – en snabbmeddelandetjänst som tillhandahålls av Meta. Med WhatsApp kan man skicka meddelanden och olika typer av media samt ringa röst- och videosamtal. På WhatsApp kan man chatta både med enskilda personer och i grupper.

Wi-Fi, wifi, WLAN – ett trådlöst nätverk som gör det möjligt för enheter att använda internet. Wi-Fi är ett varumärke, men har blivit ett vardagligt namn för ett trådlöst lokalt nätverk. En router eller ett modem skickar ut Wi-Fi-signalen som enheterna ansluter till. Wi-Fi:s räckvidd varierar, men fungerar vanligtvis inom ett område på flera tiotals meter runt routern.

Wikipedia – en webbplats som innehåller uppslagsverksliknande artiklar. Användare kan skriva nya artiklar och korrigera gamla, så länge de följer Wikipedias riktlinjer.

Zip, zippa, komprimera – en metod för att komprimera stora filer till en mindre storlek och samla dem i en enda fil. Detta gör det lättare att skicka och lagra dem. Bilder går vanligtvis inte att komprimera särskilt mycket. En zip-fil kan öppnas och packas upp på enheten, så att innehållet återställs till sin ursprungliga form.

YouTube – en webbplats där människor kan titta på och dela videor. Det är världens mest använda videotjänst. På YouTube finns också ett stort utbud av musik.

PM – en förkortning som används på sociala medier när man vill fortsätta samtalet i privata meddelanden.

Smart enhet – en enhet som fungerar på internet och använder appar. En smarttelefon är ett typiskt exempel, men smarta enheter är också surfplattor, smartklockor och bärbara datorer. De flesta smarta enheter har en pekskärm.

Röstmeddelande – ett meddelande som spelas in med rösten och som kan skickas i WhatsApp. Meddelandet spelas in genom att man trycker på mikrofonikonen, och det skickas direkt efter inspelningen.